

Babka łyśa (gołogłowa), *Neogobius gymnotrachelus* (Kessler, 1857) (*Gobiidae*, *Perciformes*) – nowy gatunek ryby w Wiśle

Racer (goad) goby, *Neogobius gymnotrachelus* (Kessler, 1857) (*Gobiidae*, *Perciformes*) – a new fish species in the Vistula River

JOANNA KOSTRZEWA*, MICHAŁ GRABOWSKI**

* Katedra Ekologii i Zoologii Kręgowców,** Katedra Zoologii Bezkręgowców i Hydrobiologii, Uniwersytet Łódzki, Banacha 12/16, 90-237 Łódź
e-mail: joko@biol.uni.lodz.pl

W grudniu 2000 r. w Zbiorniku Włocławskim w miejscowości Brwilno koło Soczewki, natrafiono na okaz ryby z rodziny *Gobiidae*. Rybę tę złowiono na głębokości ok. 1,5 metra podczas pobierania próby bentosowej za pomocą drugi dennej, w odległości 10 m od brzegu, na dnie piaszczystym porośniętym moczarką kanadyjską.

Na podstawie cech morfologicznych i przeliczalnych (*ID* VI; *IID* I, 17; *A* I 13; *P* 16; *V* I 10 I; *C* 18; *Squ.* 55; *Vert.* 31; *Sp. branch.* 6) oznaczono ją jako babkę łyśą (gołogłową), *Neogobius gymnotrachelus*, (BERG 1949, KOTUSZ 2000, SMIRNOV 1986, DANILKIEWICZ 1996). Cechą charakterystyczną tego gatunku jest brak łusek na sklepieniu głowy i na gardle, nazwy polska i łacińska nawiązują do tej właśnie cechy. Złowiony osobnik, to dojrzała do rozrodu samica o wadze 2,01 g i długości *Lc* = 46 mm; *Lt* = 58 mm. Przewód pokarmowy był pusty.

Naturalny zasięg występowania tego gatunku obejmuje wysłodzone zatoki Morza Czarnego i Azowskiego oraz dolne odcinki uchodzących do nich rzek: Dunaju i jego większych dopływów, Dniestru z dopływami, Bohu, Dniepru i Donu (BERG 1949).

Niniejsze doniesienie stanowi pierwsze stwierdzenie tego gatunku w Wiśle. W Polsce gatunek ten po raz pierwszy odnotowano w 1995 r. w środkowym biegu Bugu na odcinku Terespol-Drohiczyn (DANILKIEWICZ 1996). Liczne osobniki łowiono tam na lekko zamulonym dnie piaszczystym, między roślinami zanurzonymi. Babka łyśa rozprzestrzeniła się w Bugu bardzo szybko, w 1997 r. występowała już na odcinku Hanna-Kamieńczyk (DANILKIEWICZ 1998). Autor ten przypuszcza, że zasiedliła również Zalew Zegrzyński. Znalezione przez nas stanowisko babki łyśej w Zbiorniku Włocławskim oddalone jest od ujścia Bugo-Narwi do Wisły o około 100 kilometrów w dół rzeki.

Neogobius gymnotrachelus przedostał się do Polski prawdopodobnie za pośrednictwem systemu kanałów (w tym przez kanał Prypeć-Bug) łączących zlewisko Dniepru i Wisły (DANILKIEWICZ 1996). Drogą tą przypuszczalnie przywędrował do naszych wód również spokrewniony gatunek, babka szczupła (*Neogobius fluviatilis*), znaleziony w Bugu przez DANILKIEWICZA (1998), jak również dwa gatunki kielży z rodziny *Pon-*

togammaridae, które prawie całkowicie wyparły gatunki rodzime w dolnej Wiśle (JAŹDŹEWSKI i in. w druku).

Można spodziewać się dalszych znalezisk babki łysej w Zbiorniku Włocławskim, ponieważ zbiorniki zaporowe tworzą korzystne warunki bytowania dla tego gatunku. Wiadomo, że wybudowanie zapór na Dnieprze spowodowało gwałtowny wzrost liczebności *Neogobius gymnotrachelus*, który stanowi tam obecnie główny pokarm sandacza i okonia (KOTUSZ 2000).

Warto zwrócić uwagę, że rodzaj *Neogobius* jest w naszej ichtiofaunie reprezentowany już przez trzy gatunki, w tym słonawowodną babkę byczą, *Neogobius melanostomus*, która obecnie masowo występuje w Zatoce Gdańskiej (SKÓRA 1996). KUCZYŃSKI (1995) przypuszcza, że gatunek ten przywędrował do Bałtyku ze zlewiska Morza Azowskiego bądź Kaspijskiego Wołgą przez jezioro Onega i Zatokę Fińską. Świadczyć to może o szerokiej tolerancji na czynniki środowiskowe sprzyjającej dużej ekspansywności gatunków z rodzaju *Neogobius*. Rejon ponto-kaspijski zamieszkuje co najmniej 6 gatunków z tego rodzaju (MAITLAND 2000). Niewykluczone zatem, że w najbliższych latach będziemy świadkami kolejnych udanych inwazji.

Summary

This is the first record of racer (goad) goby, *Neogobius gymnotrachelus*, in the Vistula River. An individual of the species was caught in the Włocławski Reservoir located in the lower part of the river. The specimen was a female, weight = 2.0 g; length: $L_c = 46\text{mm}$; $L_t = 58\text{mm}$. Previously in Poland, the goby was found exclusively in the Bug River (Vistula basin). Racer goby is a Ponto-caspian fish originating from the Black Sea and the Azov Sea systems. Recently the goby has been known for its migration from the area into the rivers of the Baltic Sea basin, presumably through Bug-Prypet channels.

Literatura

- BERG L. S. 1949: Ryby presnych vod SSSR i sopredelnych stran. Moskwa- Leningrad.
- DANILKIEWICZ Z. 1996: Babka łyśa (gołogłowa), *Neogobius gymnotrachelus* (KESSLER, 1857) *Perciformes, Gobiidae* – nowy gatunek w ichtiofaunie zlewiska Morza Bałtyckiego. Kom. Ryb. (2): 27-29.
- DANILKIEWICZ Z. 1998: Babka szczupła, *Neogobius fluviatilis* (PALLAS, 1811), *Perciformes, Gobiidae* – nowy, pontyjski element w ichtiofaunie zlewiska Morza Bałtyckiego. Fram. faun. 41 (21): 269-277.
- JAŹDŹEWSKI K., KONOPACKA A., GRABOWSKI M. 2001: Invasive amphipoda in the lower Vistula River catchment. Regulated Rivers, Research & Management, 0: 00-00 (w druku).
- KOTUSZ J. 2000: Babka łyśa (gołogłowa) *Neogobius gymnotrachelus* (Kessler, 1857). [w:] BRYLIŃSKA M. (red.). Ryby słodkowodne Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 479-481.
- KUCZYŃSKI .1995: Babka krągła *Neogobius melanostomus* (Pallas, 1811) – emigrant z basenu Pontokaspijskiego w Zatoce Gdańskiej. Bull, SFI, 2: 68-70.
- MAITLAND P.S. 2000: Guide to freshwater fish of Britain and Europe. Hamlyn, Haddington.
- SKÓRA K. 1996. Nowe i rzadkie gatunki ryb z rejonu Zatoki Gdańskiej. Zool. Pol., 41 (Suppl.): 113-130.
- SMIRNOV A. I. 1986: Fauna Ukrainy, 8. Ryby, 5. Kijew.